

KÖZMŰVELŐDÉS.

AZ ERD. ROM. KATH. IROD. TÁRSULAT HETI KÖZLÖNYE.

Felölös szerkesztő:

Dr. Fodor József.

SZERKESZTŐTÁRSAK:

DR. CSERNI BÉLA.

STRAUBERT ÖDÖN.

DR. SZUHI BÉLA.

DR. VERESS FERENCZ.

KILENCZEDIK ÉVFOLYAM.

AZ EGYLET TULAJDONA.

NYOMTATOTT A PÜSP. LYC. KÖNYVNYOMDÁBAN. GYULAFEHÉRVARTT.

1886.

TARTALOMJEGYZÉK.

1. Önnálló közlemények.

	Lapszám
Újví gondolatok, <i>Dr. Veress.</i>	1
Tanulmányi jegyzetek, <i>B. J.</i>	2, 10
A pápa souverainitásáról.	9, 17
A társadalom nagy ellensége, <i>Expectans.</i>	25
XIII. Leo pápa jubileumi körlevele.	33
A posta-takarékpenztárak.	35
A liberalismus és a jog, <i>Sz. J.</i>	41
A szent-társulatok és az iskola, <i>Hunyadi.</i>	42
Diogenes emberei, <i>Expectans.</i>	49
Házasság jogi kérdés.	50
Az egyház küzdelme és diadala, <i>Markaly Antal.</i>	57
Az eszmék eredete, <i>S. N.</i>	59
Készülődjünk, <i>Fonyó Pál.</i>	65, 73, 81
A munkásság.	82
Hizelgők a társadalomban, <i>Dr. Veress.</i>	90
Szükséges-e a hitoktatás már a gyermekeknek, <i>Agoston Lajos.</i>	91
Simor János beszéde.	97
Emlékezzünk régiekről.	105
Viszhang.	113
Ne kényeztessük növendékeinket, <i>Dr. Veress.</i>	121
A jövő religiója, <i>K. P.</i>	122
Alleluja, <i>Dr. Veress.</i>	129
Pálma, <i>Pál József.</i>	130
A kereszt győzelme az igazság jele, <i>Verebesi.</i>	137
A népiskolai közegészségügy, <i>Simon József.</i>	139
Váltakozó vagy osztályrendszere előnyesebb a nép- iskolákban, <i>Józsa Sándor.</i> 146, 154, 163, 171, 178, 186, 196	
Egy fontos és közérdekű kérdés.	153
Mindszenty-társaság, <i>Hercut József.</i>	161
Szent István társulat által kiadandó népiatlak érde- kében, <i>Füssy Tamás.</i>	169
Ismerjük meg egymást. —a—r.	177
Pünkösd napján, <i>Dr. Veress.</i>	185
A latin nyelv helyzete napjainkban, <i>Dr. Cs. B.</i>	195
A latin nyelv helyzete napjainkban, <i>Pál István.</i>	203
Toleransok-e protestansaink, <i>Máthé József.</i> 204, 212, 221, 228	
Az ó-klaszikus nyelveknek helyzete napjainkban, <i>Dr. Veress.</i>	211
Az ó-klaszikus nyelvek, s különösen a görög, <i>Dr. Veress.</i> 219	
A latinnyelv helyzete napjainkban című cikkem érdekében, <i>Pál István.</i>	227
A tapasztalati philosophia, <i>Dr. Suchy Bela.</i>	235
Írásbeli házi feladványok a népiskolai oktatásban, <i>Spaller József.</i>	243
Szózat a tanítójelöltekhez, <i>Spaller József.</i>	252
A főtisztelendő lelkészkező papság figyelmébe, <i>Sneff József.</i>	253
A kath. irodalmi társaság.	259
A kath. irod. társaság nagy értekezlete.	263
Augusztus 20-án, <i>F. K.</i>	267
Még egyszer a protestans türelmességről, <i>Máthé József</i> 268	

Lapszám

A nemzet jubileuma	275
Veni sancte spiritus, <i>Dr. Cs. B.</i>	283
Kath. egyleti élet	284
XIII. Leo pápa körlevele.	293
A kepe Székelyföldön.	299, 332, 339, 349
Egy pár szó a földrajz tanításához, <i>Kolumbán Agoston.</i> 303	
Statusgyűlési megnyitó beszéd.	307
A statusgyűlés.	308, 315
Kutassuk fel sz. Gellért ereklyéit.	323
Az erdélyi r. k. irod. társulat közgyűlése.	332
Simor János.	347
Kincstári kegyurasági terhek, <i>Kovács György.</i>	355
A népiskolai fogalmazásokról, <i>Szántó Mihály.</i> 256, 364, 373	
Miért nem létesült az alkotmányos királyság a francia forradalom alatt, <i>Dr. Temesváry János.</i> 363, 372, 380	
A budapesti egyetem hittudt. karának felirata Primás ő emja jubileuma alkalmából.	379
Főpásztori szó Báthory István jubileuma alkalmából. 389	
Egy üdvös ügy érdekében, <i>Dr. Cs. B.</i>	397
A keresztény vértanuk diadala	397
Báthory István, <i>Veszely Károly.</i>	405
Báthory István erdélyi fejedelem és lengyel király emlékezete, <i>Pál István.</i>	415, 425
XIII. Leo szent atyánk papi jubileuma ügyei.	416
Felhívás Magyarország kath. tanítónőibe, <i>Tóth Miké.</i> 417	
Azoknak, a kiket illet, <i>K. Gy.</i>	423

2. Tárcsa.

a) Költemények.

Ünnepi naptár. <i>Imets Fülöp Jákó.</i>	4
12, 18, 26, 37, 44, 51, 60, 67, 74, 83, 92, 100, 106 114, 125, 130, 141, 147, 156, 165, 172, 179, 188, 198, 205 214, 222, 229, 244, 264	
A sebesült hadi zászló. <i>Bodó Ádám.</i>	5
P. Vitus turi inventáriuma, ...	19, 27
Mit álmodál?... r	45
Szálézi sz. Ferencz. <i>Kozma Imre.</i>	52
P. Vitus szellemi hagyatékából. <i>Györffy Fidél.</i> 51, 61, 68 75, 107, 286, 295, 304, 325, 343, 391	
A harmat és rózsza. <i>Bodó Ádám.</i>	60
Emlékezet. <i>Fülöp Árpád.</i>	67
Exemplar vitae sacerdotialis. <i>Dr. Fogarasy M.</i>	68
Betegség után. <i>Bodó Ádám.</i>	75
Sötét felhő gyanánt. <i>Fülöp Árpád</i>	114
Felragyog az esti csillag. <i>Fülöp Árpád.</i>	131
A tavasz. <i>Polácskó János.</i>	131
Szűz Mária malasztal teljes. <i>P. Angelicus.</i>	142
Május havában. <i>Fülel Sz. Lajos</i>	145
Kicsiny lepkémhez. <i>Aurora.</i>	148
Tréfás Ferencz sirjánál. <i>Kis János.</i>	180
Vágytam vihart látni. <i>Márton Dávid.</i>	215
A föld. <i>Kis János.</i>	254

	Lapszám
A Miatyánk.	255
Bücsu. <i>Holló Kázmér.</i>	263
Rieger Gottfried emlékezete. <i>Fölöp Árpád.</i>	269
Az ég. <i>Kis János.</i>	277
Dics Koszoru fm. Simor János jubileumára. <i>Rosty Kalmán</i>	359
Szent Imréhez. <i>Menyhárt Gáspár.</i>	374
Báthori István emléke. <i>Bodó Ádám.</i>	407
Báthori István. <i>G. J.</i>	407

b) Szócseaiak.

A roszt pipa. <i>Kovács Gyárfás.</i>	5
Üdv virágok	12, 28
Naplómból. <i>Frigyos.</i>	69
A kaczerkodás. <i>Dr. Cserni Béla.</i>	84, 93
Az öreg ur. <i>Prokupek Sámuel.</i> 101, 108, 116, 132, 149, 180, 189, 206	105
P. Vitus leveleiből. <i>Bodó Ádám.</i>	114, 131
Kalászat. <i>Korózi Endre.</i>	149
A leghübb anya. <i>H. J. II.</i>	237, 246
Moritz Gyula emlékezete. <i>Szabó István.</i>	238, 246
Julesa az elrabolt leánya. <i>Vitos M.</i> 334, 342, 350, 365, 381	381
A szeminarium számára. <i>Bándi Vazul.</i>	401, 418
Topánfalvi apróságok egy kis tárczában. <i>Kovács Gyárfás.</i>	426,

3. Kisebbségi közlemények.

Karácsony Piskiben	6
Kézdí-Vásárhelyi oltaregylet	12, 20
XIII. Leo pápa levele Bismarkhoz	28
A tanuló növendék alapítványai megadóztatása	29
Vidéki levél Gelenczéről	38
Vidéki levél Parajdról	39
Jótekonyság és hála	45
Egyleti élet Gyergyószentmiklóson	53
XLVIII. választmányi gyűlés	54
Püspöki látogatás Északamerikában	62
P. Vitus jegyzetéseiből.	71, 76, 101, 118
Az iparosság előhaladásának eszközei.	71
XIII. Leo jubileuma	76
Simor János jubileuma	78
Magyar kath. autonómia	73
Gróf Kálnoki Imre Regias	85
XLIX. választmányi gyűlés	94
Vidéki levél Erzsébetvárosról	116
Az ákácza haszna	118
Vidéki levél Nagyszebenből	126
Humanus kötelesség	134
Vidéki levél Lövéteről	142
Hitélet Piskiben	143
Vidéki levél Csik-Szt.-Tamásról	156
Husvét napjának kiszámítása	157
Egyleti élet Dánfalván	157
Vidéki levél Nyujtóról	166
Püspöki körut	172, 173
Vidéki levél Gy.-Alfaluról	174
Egyleti élet Csik-Szt.-Györgyön	182
Püspökünk főpásztori utjából	190, 189, 208, 215

	Lapszám
Vidéki levél Bolyából	192
Pünkösdi Piskin	200
LI. választmányi gyűlés	201
Vidéki levél Székely-Udvarhelyről	217
Vidéki levél Szászrégenből	222
LII. Választmányi gyűlés	225
Nyilvános hála	231
Erdély iparáért	231
Vidéki levél Zalatnáról	241
Vidéki levél Alsó-Torjáról	248
Vidéki levél Korondról	249
Nyilvános hála	256
Primitia Hunyad Boiczán	256
Kettős ünnepély Petrosényben	270
Nyilvános köszönet	271
Adakozások a csiksomlyói r. k. tanítóképezde zászlójára	271
Templomszentelés Piskin	277
Primitia Gyergyó Ditróban	279, 280
Nyilvános hála	287
Vidéki levél Offenbányáról	295
Válasz Jakab Lajos urnak	295
Vidéki levél Oláhláposbányáról	304
Vidéki levél Bolyáról	326
Nyilvános köszönet	326
Vidéki levél Maros Járásból	327
Vidéki levél Turból	327
Viszonzás	328
Vidéki levél Csik-Rákosról	335
Püspöki körut Hunyadmegyében 343, 359, 367, 374, 382, 392	392
Helyreigazítás	351
LIII. választmányi gyűlés	351
Vidéki levél	351
Hála nyilvánítás	352
Vidéki levél Nagykászonról	352
Egy kis czáfolat	368
Vidéki levél Csikszeredáról	376
Vidéki levél Baróthról	383
Vidéki levél Gelenczéről	383
Vidéki levél Székely Udvarhelyről	384
Egyleti élet Csikcsatószezen	385
Egyleti élet Csik Karczalván	393
Vidéki levél K.-Ujfalváról	401
Egyleti élet N.-Szebenben	402
LIV. választmányi gyűlés	408
Egyleti élet Gy.-Alfaluban	408
Nyilvános köszönet	409
Tanítóegylet közgyűlése Nagyszebenben	410
Báthori ünnepély Piskin	410
Vidéki levél Baróthról	327
Vidéki levél Gyergyó-Remetéről	428
Báthori ünnepély Székely-Udvarhelytt	429
Báthori-ünnepély Brassóban	430

4. Irodalom.

A szent unio.	22
Kath. Hitoktató.	30
Haza és külföld.	30
Uj Magyar Sion	30, 64
Tájékoztó.	30, 55

	Lapszám
Alkalmi egyházi beszéd.	30
Halotti zsolozsmák és szertartások könyve.	39
Jó pásztor.	39, 150
A külföld szónokai.	39
Pályázat.	46
Kath. hitoktatás.	55
Közoktatás.	55
Képes Missio-könyvtár.	55
Szűz Mária virágos kertje.	55, 151
Jézus sz. szívének hirnöke.	55, 151
Jézus sz. gyermekségének műve.	55
Gondülő.	55, 64
Magyar háziasszony.	56
Egyházművészeti lap.	64, 159
Havi közlöny.	71, 150
A kath. hitelesítés lapjai.	71, 183
A legszentebb rózsafűzér királynéja.	71
Órangyal.	71
A népiskolai felügyeletről.	71
Kis-Lexikon.	71
Irodalmi jelentés.	78
Isten ígéje szent beszédekben.	78, 159, 183
Magyar Paedagogiai szemle.	87
Paedagogiai Plutarch.	102
Jubileumi bucsu 1886-ban, <i>Tóth Mke.</i>	127
Igazság.	135
Vezérkönyv, <i>Dr. Todor Fősséf.</i>	143, 159
A bibliai történet értékesítése a hitoktatásnál.	150
Szemelvények.	150
Magyar művészek.	150
Kis káté.	151
Üdvöz légy Mária.	151
Bodó Ádám „Vegyes költeményei“, (bírálat).	158
Magyarország középiskolai programjai.	159
A keresztény vallás isteni eredete	167
Mutatványkísérlet <i>Volapükéről.</i>	175
Gyulaféhérvár éghajlatának viszonyai.	183, 336

	Lapszám
Ifjúsági könyvtár.	192
A babonáról.	201
Olvasókör.	201
Szünidei könyvtár.	232
A nép- és iskolai könyvtárak figyelmébe!	241
Sybalae ad illustrandam historiam ecclesiae stb. <i>Pro-</i> <i>kupék Samuel.</i>	247
A XII-ik század.	289
Remény	345
Társadalmi árnyképek	345
Vezérkönyv az elemi népiskolai kézimunkák tanításá- hoz. <i>Orélt Lajos.</i>	353
Az esztergo ni bazilika története	361
Pokrócz Ádám	369
Magyar családi lapok	369
A szent család. <i>Angelikus.</i>	377
Néhány szó, melyek egy fiatal barátjához intézett Har- gítai. (.) <i>Adrássy István.</i>	385
Borromaeus	386
Ünnepi és alkalmi szent beszédek	395
Bátori árnya	412
Ipar és kereskedelmi közlöny	412
Kisebb utirajzok	431

5. Napi események.

Minden számban ... ..

6. A társulat pénztárát érdeklő értesítések.

32, 39, 40, 48, 72, 421

7. Szerkesztői üzenetek.

16, 24, 40, 48, 56, 79, 95, 127, 152, 176, 257, 346, 370, 422

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi romai kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot agdíjajukért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészve 4 frt félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

Ugy e Lap szellemi részét illető cikkeket, mint az előfizetési pénzek a „Közmuvelodes” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Ujévi gondolatok.

Minden csak mulandó, minden az ég alatt . . . Bárhová tekintsek, világrendszerünkben változást veszek észre; de hol változás van, ott számnak is kell lenni; hol számmal van dolgunk, ott hiába keresünk végtelenséget; ha valami véges, annak szükségképpen kezdettel is kell bírnia, ott nincs, nem lehet öröktől fogva való létezés; már pedig hogy a világon és világban változások fordulnak elő, a mindennapi tapasztaláson kívül bizonyítja ez az isteni tudományokkal megegyező geologia . . . s így változik minden, mert minden csak mulandó, minden az ég alatt . . . „Un brae transitus est tempus nostrum” (Sap., II., 5.) „Minden teljes dolognak végét láttam s értem” (Zsolt. 118. 96. v.) és Dániel proféta II, 24. „Et hoc, usque ad tempus.” És a magyar költő nem helyesen tolmácsolja-e a megczafolatlan igazságot, midőn biztos öntudattal magas röptű elme művének egyik szakaszában felsohajt: „oh a szárnyas idő hirtelen elrepül, minden műve tűnő szárnya körül lebeg” . . .

Minden enyészik, minden eltűnik; kérlek mond csak hová lett az egykor fényben tündöklő görög-romai klasszikus világ, hol van Athén, hol a régi Róma, hol vannak, kik azokat építették, hol vannak a gazdagságok, hol az eget nyaldosó tömör épületek, hová lett a világ hét csudája: Nero császár aranyos palotája, Dioklecian hév vize, Antonius fürdő-épülete, Severus Septizoniumja, Julius oszlopa, Pompejus amphitheatruma, Semiramis függő kertje?? Mindezekre — mint a kis gyermek, kit éppen ez előtt néhány perczel hagyott el szereteit ismerőse — kezünket összecsapva mondoga hatjuk: „nincsenek” . . . igen, mert mint Lactantius bölcsen megjegyzi: „minden halandó” . . .

. . . S a mindenben az élet is . . . Pindarus az élete: az „árnyék álmának” nevezi; Aeschylus pedig a „füst árnyékának”; Justus Lipsius „csalóka szép tüneménynek”; egy keresztény bölcs szövevényben kimondva „semminek”, — én bátor leszek a

világot egy rend és módszer nélküli grammatikának tekinteni, melyben minden szabály legfeljebb mint bizonytalan határozatlan lehetőség, csupa képzelődés, oktalan elfogadás, bolondító sejtelem áll a szemlélő előtt; nem egyéb az élet mint egy hitvány tulajdonítói görög középige, melyben a cselekvő alany erdekből szakadó hiúsága nemcsak közvetve, de szabályellenesen még közvetlen módon is kielégítetik; ez igazán a messeniások börtöne, hová az igazság és méltányosságnak sem csillaga, sem holdja, sem napja be nem tekinthet; egy nagy vásártér, hol az emberek egymást gyanúsítva egymáson rágódnak, és oly itéletekben, melyek valamely cselekvény lehetősége és szükségessége tekintetében hozzatnak, a valódiság iránti ellentét: szellemes, de alnok bajnokaiul csapnak fel, természetesen hűledeznek az elvtől „fiat justitia perat mundus” és eltérnek tőle; de elfordul ezektől is kezeit tördelve s szeméit törülve „Justitia,” az igazság geniussa . . .

De tán elég is lesz ez ujévi, de régi gondolatokból; tovább nem mérlegelem az életet, nem az időnem: jelen, múltja, jövőjét; nem az időfokozat tartós, beálló, bevégzett stadiumait, mert még valaki pessimistának kezdene tartani; a mit ám teyyen, ha tételeimet képes leendett megczafolni . . .

Ha igaz, hogy a „majore ad minus” biztos a következtetés, akkor az is bizonyos, hogy a felhozott élet-miseriák kisebb-nagyobb mértékben ismétlődtek a lezajlott 1885-ik évben s emberileg szólva a „totus mundus vaeh clamabit” jóslat nélkül is biztosan számíthatuk 86-ban is kedvetlenítő akadályok s kellemetlenségekre; de azért még sem csüggedünk, mert halhatatlan lelkü teremtmények, a krisztusi igazság szentségének kegyelem vizében új életre támasztott keresztények, az egy, szent, apostoli katholicus anvaszentegyháznak fölverteztett gyermekei lévén, tudjuk, hogy nem halunk meg a muladó évvel; varázsfényben tündöklök felénk az örökkévalóság mennyői lángra, mely teljesen sötétben hagyja a mulandóság tartalmát; az örökkévalóság anyagala kifeszíti a ránk tekintő zárlót, melyre szót Jób ama

szavai vannak írva: „Ime a nagy Isten meggyőzi a mi tudományunkat, az ő évei megszámlálhatlanok“ s boldogító vigaszként tűnik fel elménkben, hogy mi is halhatatlanok vagyunk, örökkévalóság vár ránk, hogy ezen örökkévalóságra készülődhessünk: boldog újvet!

Dr. Veress.

Tanulmányi jegyzetek

az 1885. évi budapesti orsz. kiállítás oktatásiügyi csarnokából.

Köztudomású tény az, hogy az 1885. évi budapesti orsz. kiállítás mily nagybecsű horderővel bír a haza minden lakójára, s köztük főképpen ránk, tanítókra nézve, kik közül a legtöbben alig látunk e nagy világból egyebet, mint — külsőleg — szerény falvainkat, vagy a legjobb esetben egy-egy széény mezővároskát a kultúra kezdetlegességeivel; tanügyi szempontból pedig belsőleg annyit, mit a tanító-egyletek gyűléseinek, bár lelkiismeretes buzgósággal, egyes-ek tehetségeinek termékéből szőtt, de minden esetre korlátolt tökélyű szőnyege élénk tár. — És a kiállítás e nagy jelentősége mégis csak silány parlagnak marad mindazokra nézve, kik annak tényleges szemlélésétől meg voltak fosztva: s fájdalom testületünk 85—90%-ával a dolog ép így áll.

Kereskedők, nagy iparosok, földbirtokosok, orvosok, felsőbb hivatalnokok, nó meg a jobban dótált középiskolai tanárok, lázas sietséggel rohannak a kiállítás megtekintésére; csak a szegény néptanítónak kell itthon maradnia, bárha szívet égeti is a lángoló vágy. — És miért? Talán felelnem is fölösleges, hogy azért, mert a dotációjára törvényesen megszabott minimum, (mely gyakran 130 forintot felüli értékkel sem bír,) nem hogy ilyen nagy cél kivételére, de az életnek napról napra tengetésére is alig futja ki.

Pedig ha még kereskedőnek, ügyvédnek, törvénybírónak stb. is szükséges a kiállítás tanulmányozása, mennyivel szükségesebb az a néptanítónak, — ki a nemzet művelésének főemelésének dicső nagymunkájára van hivatva, — látni ugyanazon nemzet kulturájának, haladásának bizonyítékait, úgy szolva: mint egy rakásban. — És ha pld. összehasonlítjuk, hogy mit tanulhat a néptanító? lehetetlen, hogy fel ne tűnjék a nagy differencia, s ennek alapján az inductio, hogy a kiállítás megtekintése — az iparosok után — leginkább érdeklí a tanítót.

A kiállítás ezen varázs erejétől vonzatra, magam is elhatároztam, hogy minden becsületes eszközt megragadok a végből, hogy (mindig fölfelé, de még mindig sántikáló szárnyakkal repdeső) tanügyünk számára lehetőleg kikaparjam ama drága köveket, melyek e kiállításból kicsillámlanak. — Jól tudtam ugyan, hogy ezen merész lépésem egy néhány évi keserves böjtölésembe fog kerülni, de miután nem volt tudomásom arról, hogy kerületünkben egyetlen néptanító is e vállalatba markolni szándékozott volna, nyugodt lélekkel barátkoztam meg azon eszmével, hogy e vállalat csipős sarka hurczolja inkább az én bőrömet, csak hogy a tanügy nyerjen.

Az alábbi sorokban leirom tehát utazásomat azon leplezetlen valóságban, a mint az megtörtént, s ha a mel-

lékes körülményeket is nagyjában megemlíteni bátorokodom, teszem azért, mert mindannyia anyagot nyújt az okulásra.

Isten segítségével (az egyedüllét, tapasztalatlanság és kedvezőtlen körülmények szülte sok viszontagság után) július hó 2 ára feljutottam Budapestre, hol a lapokban is hirdett fővárosi tanító-kalauzt sehol fel nem lelve, pókhálóba bonyolult légynek vergődésével igyekeztem szénámat önerőmből elrendezni, úgy a hogy; hatalmas utmutatóm lévén a Gelléri féle kalauz és térkép.

A következő napokat a kiállítás megtekintésére, s főleg az oktatásiügyi csarnok tanulmányozására szántam. De ha eddigi viszontagságaim után nem is, itt annál inkább ólom-súlylyal nehezedett lelkemre azon meggyőződés, hogy a kiállítás szempontjából mily megbocsáthatatlan vétkes mulasztás terheli tanítóegyletünket, illetve mindnyájunkat. — Mert nem csak hogy nem szervezkedett testületileg annak megtekintésére (mint szervezkedtek a délmagyarországi tanítóegyletek), de még egyetlen megbízottat sem küldött ki, (mint kiküldötte — tudtommal — a csikmegyei r. k. tanítóegylet Möricz Gyula elnökét). — Pedig tagadhatatlan, hogy testületi szervezkedés mellett nemcsak a fővárosi szűkkeblűség tárt volna fel utmutatásra, — nem csak hogy az egyesekre kötelező kiállítási általános tilalom („Ne nyuj hozzá“) oldódott volna fel a tanulmányozó előtt, hanem az összes költségeknek kétharmadával is be lehetett volna érní! — Egyletünknek tehát illetén áldásától megkímélve, öntudatlan rohantam azon lélekölő chaoszba, mely minden tapasztalatlan vidékire a fővárosban vár.

Ott lételemek jelzett szorongattatásai közepette Isten különös kegyelmének tulajdonítom, hogy néhány gyergyói felsőbb tanintézeti tanítóval találkozzam. — De míg ezek közül egy pár örült a találkozásom, addig a többi adáz haraggal röflent rám, hogy: én miért kompromittálok a gyergyói tanító-testületet hóbortjaimmal? Hogy mertem én távirni Wehner igazgató urhoz; hogy ekkor és ekkor megérkezem? Hiszen az nagyur! Hát én Milán királynak képzelem magamat, hogy elém deputáció jöjjön?

Már bocsánatért esedezem, én nem csak nem Milán királynak, de sőt magamnál is sokkal csekélyebbnek képzelem magamat. Hogy ha pedig azok a budapesti tanító urak olyan nagy urak, hogy egy ártatlan „Holnap“ érkező tartalmu tudósítással is a tyukszemire ház az ember, (mert nem kértem semmit!) akkor fel nem foghatom, mi értelme lehetett a „Népt. Lapja“ 27. és 37. számában közzé tett felhívás ezen passussának: „Minden előre bejelentett tanítót a bizottság egy tagja . . . fogja várni!“ —? Ezt annak ellenkezőjére magyarázni csakugyan boldogtalan felfogás kell. — Hja! de a rossz indulatot nem lehet kapacitálni, s azért hullott is rám — hátam megett — a szidalom és rágalom, mint a zápor-eső. — Különben ezt csak azért említém fel, hogy ez esemény óta budapesti perczeim még keserűbbekké váltak — és hogy egyletünk némely tagjai előtt a társulati egymást támogató szellem és annak kötelmei csak lomtári cikkek.

De hogy a tárgyra térjek, belépven az oktatásiügyi pavillonba, meglepetve, s bizonyos csalódással állottam meg, még pedig azért, mert ez osztály kiállítását idáig

szótt ábránd-képeimtől kirivóan, elütőnek; s az igazat megvallva, helytelenül rendezettnek, szóval: nem kielégítőnek találtam. Én azt hittem, hogy találni fogok egy csarnokot, elkülönítve annyi részre, a hány féle tanintézet az országban fenn áll. Ezen elkülönített osztályokban az illető egyszervezetű tanintézetek mindannyi kellékeit, eszközeit, tanszereit, tankönyveit, részletes tanterveit, fontosabb butorait, valamint az eszközölt oktatás eredményét, t. i. a tanulók írásait, fogalmazványait, rajzait, kézműipari termékeit, stb. eff. sorrendben. És így menne az, elkezdve az elemi népiskolán, fel a zeneakademiáig. — Ebben, a mellett, hogy semmi kiviteli nehézség nem volna, az egyszerűség mellett meg lett volna az áttekinthetőség, mint megvolt az az iparpalotában, melynek összeállítására egy valóban szakértő lányszak kombinációjára vall, — hol a butor-, üveg-, köteles-, szígyártó-, hangszer-, stb. ipar mind-mind külön önálló csoportokban található jel.

Az okt. ügyi csarnokban azonban első tekintetre nem látni egyebet, mint valóságos iparkiallítást. Ily szellemre vall a legszorosabban vett vizsgálat eredménye is. — Ha egy laikus valamely fokozaton álló tanintézet szellemét, tulajdonságát akarja a kiállításból megismerni, hetekig elbolyonghat, még sem tudna zöldágra vergődni. És viszont, ha egy szakértő pl. az elemi népiskola tanszereit akarja megkeresni, össze kell az egész csarnokot turkálnia, míg össze-böngészheti. — Itt találja a Gönczy ABC-és könyvet, mellette a műépítészeti terveket; amott egy ének abc-e, mellette a meteorológiai szakmunkák, kódexek; — az épület nyugati végében az írótabla, északi oldalán a számológép, és így tovább.

A berendezés ezen bonyolodottsága mellett természetesen 3 részre kellett osztanom eljárásomat, hogy célt érhessek: 1-ör az egész fölött általános szemlét tartani, 2-or következendek e csoportok általános megfigyelése, a főpontok feljegyzései, szóval azon rész, melylyel az ember tisztába jön a fölösztás és berendezés teljes képével, hogy tudhassa, mit, hol kell keresnie? 3-or a kitzűött szakcsoport szellemének, munkálkodásának, tanterveinek stb. fölkeresése, részletes, beható tanulmányozása.

Az általános szemlét követő napon hozzá fogtam tervem 2-ik részének kiviteléhez, vagyis a részletes vizsgálathoz. De hogy itt is az akadályból ki ne fogyjak, szerencsém vala látni minden tárgy mellett a fölírást: „Ne tessék hozzá nyulni!” Egy darabig respectálám ezt az írást, de midőn a könyvekre került a sor, szilárdul elhatározám, átlépni a tilalmat, következék bármi! És így tevék!

De jött ám a pavillon Mihasznája, s a náluk tulajdon affek tussal adá értésemre, hogy ugyancsak valóságosan „Ne tessék hozzá nyulni!” — „De biz'én hozzá nyulok igen tisztelt uram! — mondám neki, — mert tudom, hogy ezeket nem a táblájukért tették ide ki, hogy azokon gyönyörködjünk. — Különben is én kiküldött tanító vagyok, s akarom ezeket tanulmányozni.” — A szolgálai talentum ezzel a föllentéssel be látszék érni, s engedékenyebb hangon mondá: „Hát jól van kérem alássan, csak méltóztassék mindent rendben hagyni, mert a főherczeg ő fenségét várjuk!” s ezzel odébb állt.

A vizsgálatot a pavillon keleti végén kezdtem meg mindig balra tartva. Ott láttam lefelől, külön fülkében

a soproni házi-ipariskola gyönyörű vessző, nád- és szalmafonatu munkáit, némelyek festve lévén, mások aranyozva és ismét mások természetes színekben. — A következő fülkében a budapesti magyar királyi iparművészeti, a kassai és budapesti középiskolák lakatos-, ötvös- és butoripar czikkeit. Következett az országos mintarajztanoda osztálya, ezerféle alakrajzaival és festészeti remekeivel. A kolozsvári Ferencz-József egyetem természettani intézete, bámulatos munkáival és gyűjteményeivel.

A vallás- és közoktatási kormány kiadványainak helyes és áttekinthető kiállítása valóban megérdemelte a figyelmet, melyek közül, részint, mint az elemi iskolára nézve fontosabbakat, részint mint szellemi belbecsökre nézve értékesebbeket magamnak egypárt föl is jegyeztem, mint: Maszák Hugó. Utmutató az elemi rajztanításban. Kárpáthi és Emerici atlasza az elemi földrajztanításhoz. Kubinyi Lajos házi-ipar könyve. (Vezérkönyv.) Kiss és Mayer. Vezérkönyv a történet tanításához. — Dr. Széll Lajos. Vezérkönyv az életmentés és egészségtanhoz. Bartalus István Éneklő ABC. I—VI. évfolyam. — Hácsek Ignác statisztikai térképei, nevezetesen Magyarország 30-féle térképe, különböző statisztikai adatok alapján. Voltak továbbá, nagyobbbrészt már általánosan ismeretes, részint nem az elemi iskola körébe tartozó tankönyvek és taneszközök.

A budapesti meteorológiai intézet munkái és eszközei között megbámultam az előttem szokatlan kiállítású, és mindenesetre bámulatos remekművű regisztráló órát, valamint a 24 féle térképet.

Ott volt a — már minden lapban ismertetett — Heller és Kozocsa féle természettudományi hármast gyűjtemény.

Továbbá a magyar földrajzi társaság kiállítása.

Tóth József statist. megyei térképei, 1-ről 10 térkép.

Remekházi Károly megyei térképei.

Hácsek Ignác megyei kézi-térképei. (Csupán ezek között láttam Csik megye közig. térképét.)

Volkenberg Gyula és Schön József bpesti asztalosok igen csinos fehér írótablája, fekete vonalzattal, melynek árát nem tudhattam meg, de anyaga és festése azt bizonyítja, hogy veszedelmes versenytárs lesz a mi zsiros felületű, s kinos használatnak örvendő fekete tábláinknak. Egyszerű kiállításáról pedig jutányos árba lehet következtetni.

Feiweil Lipót pompás térképtartója, praktikus szerkezete s igen ügyes gépezetével nem csak ajánlatos, sőt nagy becsű tárgy volna minden gazdagabb iskolánál. A kissé nehézkes butor ára 100 forint.

Ott voltak továbbá:

Antolik Károly aradi tanár villanyos térképei.

A fumei m. k. állami főgym. tengerészeti gyűjteményei.

Erdélyi muzeum-egylet állattani kiállítása.

A bpesti VII. ker. áll. gymn. class. philologiai kiállítása.

A bajai, besztercebányai, dévai, eperjesi esztergomi, győri, gyulafehérvári, iglói, kolozsvári, lévai, lőcsei, mármaroszigeti, miskolczi, nagybecskereki, nagy-

nyedi, nagyszabeni, nagyszombati, nagyvárad, pancsovai, pozsonyi, privígyei, soproni, sümegi, szabadkai, székelyudvarhelyi, szakolczai, temesvári, újvidéki, ungvári, zentai és zombori al- és főgymnasiumok reál- és főreáliskolák mindennemű dolgozatainak kiállítása.

A szabadkai tanítónképezde növendékeinek női kézimunkái, valamint a budapesti, budai, győri és pozsonyi tanítónképezdek női kézimunkái és írásbeli dolgozatai.

Az alsólendvai, balassagyarmati, békésgyulai, czegei, gyergyoszentmiklósi, kolozsvári, lippai, miskolczi, orsovai, pancsovai, szegedi és verseczi polgári fiúiskolák rajzai és írásbeli dolgozatai.

Bajai, (israelita) besztercebányai, csíkszeredai, galgóczi, ipolysági, kassai, kaposvári, lippai, miskolczi, nagyenyedi, nagyszöllősi, pécsi, soproni, szabadkai, szegedi, szepesiglői, trencsényi, upesti és zilahi, s még számos polgári és felsőleányiskolák női kézimunkái és rajzai.

Aradi, brassói, bácsi, néhány gömörmezei, kalocsai, nagyvárad, szilágyosmlyói és tiszolczi elemi fiúiskolák házi-ipar cikkei.

Aradi, bajai, csurgói, dévai, iglói, kalocsai, kolozsvári, zilahi s még egy pár tanítónképezde házi iparcikkei. (Ubi est Cs. Somlyó?) (Ubi est Sz. Keresztur?)

Több ipariskola és ipar-tanműhely növendékeinek rajzai és ipartermékei, valamint a szövészeti tanműhelyek remekei, ezer- meg ezerféle variációban.

Az iskolák kiállított kéziratai között olvastam a növendékek szakdolgozatait, versenymunkáit, leírásokat, rajzokat, elbeszéléseket, költeményeket, azok önképzőköröknek évkönyveit, kimutatásait, stb., melyek az ilyen tanintézetek szellemi beléletére világot vetnek. Ott látam egyebek között tanfelügyelői jelentéseket, statisztikai adatokat is, de mindezekben előttem a székelyföld nagyon gyarlónak s különösen leggyarlóbbnak Csikmegye tünt föl.

Megfigyeltem a könyvkereskedők kirakatait is, hol legnagyobb bámulatomra és sajnálatomra a Szent-István Társulat kiadványait fel nem fedezhettem.

Az ilyen kiállítás vizsgálása, — mint tudva van — észrevétlenül nagyon kimeríti az embert, mint kimerített sőt elkábitott engem is többször. — Ilyenkor rendszeren a Feivel Lipót — budapesti vasbutorgyáros — által kiállított iskolai vaspadokban adtam kimerült tagjaimnak rövid vakációt, a mikor is, — egyéb dolgom nem lévén, — önkénytelen vettem vizsgálat alá ezen padok minéműségét. Pompás butorok ezek, csinos és tintatartókkal is ellátott asztalokkal, fiókkal, térdeplővel és a támlához fölhajtható ülőlapokkal. Az asztal és ülés mintegy pár hüvelyknyi plusz távolsággal bírnak, mely távolság csekélysége a tanulók szabályos ülését nagyon elősegíti, vagyis jobban mondva a tanulót szabályos és egészséges ülésre kényszeríti. Ez a fődolog! Különben könnyen tisztán tarthatók és elpusztíthatlanok. Ara persze nem csekély, mert 3 személyre 25 ft, s így így padokkal egy népiskola felszerelése 666 forintba kerülne.

Ugyanezen célra megfelelő, csinos és egyszerűbb szerkezetű padokat állított ki Modai Gábor budapesti asztalos, (lakik VIII. k. Mátyástér 6). Ezek szintén cse-

kély plusz távolságot mutatnak. Az asztallap előrsze felhajtható és sokféle célra használható, — míg fölállásnál az ülőlapok önmaguktól emelkednek föl. Ezek ára három személyre 12 15 forint.

Ez volna főbb vonásokban a közoktatásügyi csarnok tartalma. Azért mondtam, hogy „főbb vonásokban“, mert azon borsosan csekély számú nap alatt, melyet a szerény bugyelláris legfensőbb engedélye alapján Budapesten kihuzhattam, még a följegyzésre méltókat sem lehetett — mindannyit — tüzelesen megvizsgálnom.

(Vége következik.)

TÁRCZA.

Ünnepi Naptár.

Verses jelmondatokban.

Jan. 1. *Ujév, kis-karácson.*

Hódol a törvénynek; bár ez nem részire is kelt;
Törvény már ő lett, a született Szeretet!

Sz. Fulgencz ptk.

Dicső hitvalló! tudományban, erényben világló;
Lám maga a vandál tiszteletedre hajol.

Jan. 2. *Sz. Ábel.*

Abel „igaz vér“ volt; a „kajanság“ rája azért ront,
Még maig is teszik azt: üldözik itt az igazt.

Jan. 3. *Sz. Genotéva szüz.*

A gyönyörű Párizs keblén tündöklik e kláris;
„Éva“ ma ott eszmény s Pantheonon csal a fény.

Jan. 4. *Sz. Titus ptk.*

Mily boldog voltál Titus, akis is oktata sz. Pál,
E nagy bölcs: mit tégy, mit ne művelj; ki s mi légy.

Jan. 5. *Sz. Telesphor p. ts vt.*

Me-terként lásd őt: megtart negyven napi bőjtöt
S példáján a nyáj üdveledelre talál.

Jan. 6. *Három sz. Király-Vizkereszt.*

Ott jó három bölcs! adomány, viselet, mi tan s erkölcs!
Myrha, arany, tömjén: ember, a föld, meg a menny.
Myrha a hit, tömjén a remény, az arany szeretettény
Boldi, Gázsó, Menyhért! áldlak erényetekért.

Jan. 7. *Sz. Nikitás ptk.*

Ez bezenyőt, hunnust oktat, hirdetve a Jézust.
Dácia romjaiból szent Nikitás kikiszól.

Imets F. Jákó.

A sebesült hadi zászló.*)

Sok harcz zivatarja dulong ereimben,
S azt küzdve kiállni sehogy se' tudom már;
Templomba velem, hol a béke hazája,
Templomba legott, hol a szent nyugalom vár!

Véres lobogóm odavan, megemészté
Bösz elleneim dühe harczi tusában,
Ah, mert a vitéz szive gyult, szive lángolt
Mindig, hol a harcz mezejére kiszálltam.

Dult-fult a halál soraimban elégszer,
És elveimért fiaim vele dültek,
Mert ott, hol a honszeretet tüze lángolt,
Nem, nem lehetett soha veszni az ügynek.

Most engemet a nagy idők s események
Emléke körülviszen a csatateren,
S ott szállok alá halovány, könnyes arczczal,
Hol sirja ölen pihen annyi vitézem.

Hány porladozik közülök siratlatlan,
Hánynak neve vész el örök feledésben!
Nincs jel, csakis én vagyok, én is erőtlen,
Hogy hős fiaim neveit kibeszéljem.

Kik fekszenek ott a halál hideg ágyán,
Mind hasztalanul tüzelem diadalra;
Csak néma a sir, szava nincs, szive porlad:
És én jövök a csatatért odahagyva.

Emlékeül elfeledett daliáknak,
Templomba velem, nosza, a csatasorból!
Ott buzdul a honfi, ha látni fog engem,
S mártirjaimért is imádkozik olykor!

Bodó Adám.

A orosz pipa.

— Leirás. —

Urambátyám megebédelt. Jólesett, mert jó volt s még zsiros is hozzá. Nehogy megcsemeréljék pipára akar gyujtani. Eléveszi tehát dohányzacskóját meg pipáját s amugy guszthusosan megtömi jó csetnekivel szép tajték pipáját, melynek oldalán a régi gyönyörűséges idők egy vitézi jelenete van megörökítve. Majd gyujtószerszám után néz. Ez mintha dinamitos lenne nagyot robban s hamar pattogva égni kezd. Ekkor csutoráját ajkához illetve fumigálni akar. De mi a manó?! Két arcza, mintha valami fuvószerék lennének, hirtelen felfuvalkodnak, ajkai pedig a sok pippogtatástól amugy pattognak. Mind hiába! Nem-hogy füst, még hideg levegő sem jó abból az átkozott csutorából. Lánchordta keringette, vajjon mért nem szuszog?! Nyilván keményen van megtöltve pipája. Eléveszi pipaszurkáloját. Nagyot szur ezzel a csetnekibe; ismét szijja, de hiába szijja! Tán a baj a pipa nyakában van. Kihuzza szárát belőle, s pipaszárát megkoppogtatva, nyakánál fogva lefelé fordítja, hadd cseppenge ki belőle a lé.

Majd belé fu; — csinosan szörcsög, jeléül, hogy másutt van a baj. Előveszi pipaszárát. Szippogtatni kezdi; de csütörtököt mond. Nem szuszog. Ejnye, enné meg a kulimász! Hol a hiba?! Csutorájában? vagy szárában? Én hogy tudhatnám, mikor még urambátyám sem tudja. Pedig ő sokszor esett ily kázuson keresztül s jobban is tudhatná a baj helyét, okát, orvosságát. Azonban itt dugába dől a legvérmesebb tudomány is, mert a pipajárási betegségek nem lokalizálhatók; olyanok ezek mint a rossz kütegek, itt is — ott is előtűnnek, és hol legegészségesebbnek vélnéd tested ott undorítja el. Uram bátyám sem gondolá, hogy a nemszelelés baj! Jancsi kocsisa által oly sajongó szeretettel tisztogatni szokott pipaszár vagy csatorában lenne melyen minden reggel keresztül huzzogtat János egy ruczatollat, nehogy megakadjon benne a szufla, a száron pedig oly finom visszdronyot szokott keresztül tüzni, hogy beillenék akármilyen finom hajtőnek. S mindezekért Jancsinak tisztességes honorariuma vala — a bagó. És ő ezt nagyon szerette. Nem is csoda, mert annak élvezete dohányzásának nonpluszultáját képezé. Nonpluszultáját, — mondom — hová Jancsi fokról fokra emelkedett. Tehát Jancsi nem a bagon kezdette, de ezen végzi, Igaz, végezné máson is, de már ennél nincs semmi erősebb Nikót gyarában. Régen finnyás dohányos vala — mert nagy urak valának ám gazdái, — most nem kell semmi más, csak bagó, minek élvezetére finom cigaretté — portoriko, kuba-, kábánosz, virginia stb. efféle szivarvégek szorgalmas összegyűjtögetése által emelkedett, míg a bagó mind legyurta. Sic itur ad asra. Így tesz a részeges is. Csügörön kezd, édesített masinapálinkán folytatja felvegyitve olykor-olykor seprővel; s mikor ezek sem tudják ingerlőleg reszelni torkát: betetőzi spir-rel. Spir és bagó: felségs pár. Rendesen együtt járnak — mint férj és feleség, de e házasság az oláh szerint csak akkor beatu (boldog) ha spirrel kezdődik és végződik.

De a dologhoz!

Uram bátyám zsembl, mérgelődik.

Te János tisztogattad ma pipámat?

Igen uram, nagyot fecscsentve bagóolvadékából Jáncsi.

Látom — mond urambátyám, csakhogy ám ott is megkellett volna kurálni, hol nem terem a bagó — a szárát meg a csutorát is. Nesze vedd és takarítsd meg a szárát meg a csutorát.

János lesütött fővel vevé át a füstölő szerszámokat. Azonnal a konyhára ment. Megmelegítette a hosszú sodronyot. Mikor izzó veres lett, beleszurta a szárba. Ez amugy cserzegett és sustorgott. Ekkor szájához illeszté és beléfuvent. Oly vígan járt, hogy gyönyörűség vala minden piffantás belőle. Majd ruczavadászatot hevenyészett, s egyet megtollászva, egyik legtinomabb pennájával végrehajtá a csutura kuráját. Ekkor szárát meg csutorát összeszófolva s a pipába illesztve, vidáman szelelő pippogtatások között kézbesité gazdájának a fumigáló szerszámokat. — Urambátyám most elővette gyufáját, meggyujtoita pipáját s pamlagára dölve oly játszi bodor füstököt gömbölygetett elé nemes illatu csetnekijéből, hogy ha ő is oly könnyedséggel éli napjait, mily lenge röpkéséggel gyürüdzének felfelé füstgomolyai: bizonyára nem Urambátyám, hanem ifju uramnak hívják. Hanem ez már mos

*) Mutatvány sajtó alá rend zett költenényeimből. B. A.

csak néhai; — volt az ifj' ur, most meg — fájdalom — görnyedező öreg ur.

A jó csetneki csakhamar füstté vált. Darab ideig sűrű füstgomolyok táncoltak felette; később eloszoltak, elenyésztek. E' elensébe Urambátvám kisideig egészen belemélyedni látszott. Sokáig nézett ezután maga elé — levéve tekintetét a füstgomolyokról; majd felkiáltott: sic transit gloria mundi! Ezután elaludt, hogy később felébredve, pipafüstjével ismét elmélkedjék multjáról, mikor aztán mindig e régi nótára figyelmeztetett tűnődő képe: „Régi dal, régi dicsőségről, fényes napnak ragyogása rózsza felhős égről!”

Kovács Gyárfás.

KISSEBB KÖZLEMÉNYEK.

Karácsony Piskiben. A hányszor Piskiben az isteni tisztelet nagyobb ünnepek alkalmával megkülönböztetett szertartások között végeztetett, lapunk azt mint a hitélet egy jelentékeny nyilvánulását mindig megemlítette; most annál is inkább legyünk következetesek, mert karácsonynak ilyszerű ünnepése ez idén utoljára történt; jövőre rendszeresített pap rendes templomban fogja azt tartani.

Elég csak úgy egyszerűen említeni, hogy ez idén is olyan karácsony volt Piskiben, mint máskor: ismételtetni főülleges, ámbár nem lehet unalmas többszörös elbeszélése és minél szélesebb körben való elhíresztelése azon nem köznapi lelkesülésnek, mely hite szent titkainak megünneplésére a semmiből is oly fényt teremt, mihez foghatóval ott sem találkozunk, a hol minden készen van.

Hogy karácsony most is, és úgy ületett meg Piskiben, mint máskor, abban a főérdem most is, mint máskor, a — Paulé-é. Az ő vendégei lévén a vigélyes estét vele együtt Pawlasz főmérnök ur kedves családjá körében töltöttük. És ez este kiválólag a családi örömeik estéje, s a papnak, ha ott jelen lehet, van alkalma gyönyörködni az ártatlan kedvteléseken; így vala velünk is. Gyönyörű karácsonyfa állítottatott fel, melynek nemcsak ágazata, de még az alja is tele vala áldással, melyből Paulé figyelmesége folytán még a nagy gyermekek is részesülének, kiki igényeihez képest. Legtöbb jutott **Józsának**, Pawlasz ur 2 éves kedves kis fiának úgy, hogy már egészen élvezve a sok áldás között, azt sem tudta, melyiknek örvendjen; jó angyalunk volt. Ez a család igazán megérdemli azt a kedvességet, melylyel Isten oly bömértekben megáldotta; tiszteetre méltó atya, áldott lelkű anya, tisztességet tudó szép számu gyermekek, kik az apa kiváló szeitemi, és az anya fejélemű g főnkölt szívbéli tulajdonainak egyik-másik irányban osztályosai.

A főünnepen az olvasó misék után, mikor is Feri barátunk rubricai tudomány egy véletlen casus (eset) által oly erős próbára tétették, a misét ünnepélyesen Dr. Tódor mutatta be a mi segédkezésünk mellett, s az ünnepi beszédet is ő tartotta. Beszéde hosszu volt, mert a karácsonynapi elő és utó ünnepélyes ceremóniák között egy óráig tartott, de nem unalmas; nagyon szerencsés volt a tárgyválasztásban; Krisztus a világ világossága, mely után váraoztak a nemzetek, és miután megjelent, többé el nem tűnik; ő örök; őt nem képes sem a tudomány

sem a művészet életétől és érékétől megfosztani, még az oly képek sem, mint a Verescsaginé — kivel vonatkozásképp hosszason foglalkozott, — mert a Galileai mindeneket legyőz és eltemet. — A karácsonyi ebédet Paulé rendezte; nagyszámu asztal-társaságot hívott össze vendégekül, a mi élénk társalgásra nyújtott alkalmat, és vigasságra minden előbbieket felülmúlt, mit is nagyban előmozdítottak a nagyszámu, találó és elmés köszöntők, melyekbe még — noha nem passiója a dikcziózás — Lakos főpostamester is bele vegyült, éltetve — a mit még soha sem tett (???) — Paulét.

Második nap a misét és a predikációt is én végeztem; arról beszéltem hogy a teljes boldogságot nem itt a földön, hanem Istennél a menyben érjük el.

Este 5 órakor az iskolás gyermekek és nagyszámu közönség az állomás ujra alakított nagy termébe zsufolódott össze, úgy, hogy többen be sem férve a szomszéd termekben voltak kénytelenek időzni.

A gyermekek egy része Szatmári tanító felügyelete alatt állt, másrésze Ulrik vezérlete alatt alkalmi énekek zengedezésében fejezte ki ártatlan örömeit; majd Dr. Tódor a gyermeki felfogáshoz szabott beszédben magyarázta összejövetelük alkalmat s keltette fel szívük háláját folytonos és kiapadhatatlan bőségű jötevőjük iránt, mit is többszörösen megújuló hangos éljenekben nyilvánítottak. Ugyanis Paulé ez idén is a mondott helyen az iskolásgyermekek számára karácsonyfát állítva mintegy 400 gyermeket ajándékozott meg sajátkezüleg különböző tárgyakkal, legnagyobb részét jó meleg téli ruhának valókkal. Nem az bámulatos, hogy Paulé erre a célra minden esztendőben annyit áldoz, mert hiszen más fajú galantsága között ez a bőkezűsége is megfér; birja; van honnan; csak az ő jó szíve kell hozzá és nemes tudata, mely megmondja, hogy miként kell a vagyont felhasználni; — hanem igen bámulatos azt a leírhatlan sokféle különbözőséget bevásárolni, azt rendezni, mindenik gyermek szükségletéhez és szorgalmához mérni; mert Paulé az iskolásgyermekeknél e kettőnél egyebet nem tekint. A szükségletet a külső is gyakran mutatja, a szorgalmát pedig mindeniknek tudja ő maga, s a ki nem volt szorgalmas, azt először ott helyben a közönség és szülők előtt szorgalomra inti s kevesebb ajándékban részesíteni, a mi elég nagy, de tapintatos és haszonnal járó büntetés. Ő mindenik gyermeket személyesen és névszerint ismeri.

Igazán bámulatos és minden elismerésen felül álló tett; és mégis az ördög itt sem alszik; itt is talált gáncsolni valót; háta mögött azt hánytorgatta, hogy Paulé ügyes kiszámítással katholizál; csakhogy aztán Paulé is megfelelt úgy, hogy ezen gáncs (kisebbités) örökre elnémult. Ő nem vásárolja a lelkeket; valamint megkívánja, hogy az ő katolikus meggyőződését mindenki tiszteletben tartsa, úgy ő is tiszteli mások — habár az övétől elütő meggyőződését; csakis ezen eljárás szerint férhetünk meg egymás mellett és tehetünk jót csupán csak a — jóért.

Vasárnap Dr. Veress végezte a funkciót a szeretett apostolról és magáról a szeretetről élénk figyelem és nagy érdekelttség között predikálva. — S ezzel karácsonyi misiónk Piskiben véget ért.

Piskiben a hitélet általában virágzó; a protestánsoknak is a közelebbi főpásztori látogatás alkalmával Szász Domokos ur kilátásba helyezte a templomépítést, melyre a gyűtések nyomban meg is kezdettek. Kívánjuk, hogy a piskiek vallásos életükben találjanak támaszt napi munkájukhoz és a valódi keresztény érületben olvadjanak testvériesen egy szépen egyetértő nagy családdá. *A harmadik*

IRODALOM.

Miként eddig, úgy ezuttal is elmulasztatlan kötelességünknek tartjuk a velünk csereviszonyban álló következő lapok és folyóiratokat r. olvasóink becses figyelmébe ajánlani.

a) Lapok és közönyök:

— **„Magyar Állam”** Politikai napilap. XXVII. évfolyam, szerkeszti és kiadja Lonkay Antal lovag, Budapest, zöldfa-utca, 43. szám, ára a heteakint megjelenő „Szépirodalmi Kert” czimű s nagyon érdekes tartalmu melléklettel együtt egész évre 20 frt, félévre 10 frt, negyedévre 5 frt — Szívünk mélyéből kívánjuk, hogy e lap mely kath. társadalmunk és vallásunk szent ügye mellett nyílt sisakkal és tántoríthatlan bátorsággal küzd, minden műveltebb kath. családnak napos vendége, házi barátja legyen s előfizetőinek száma százszorosan emelkedjék.

— **„Religió”** kath. egyházi s irodalmi folyóirat, 45-ik évfolyam. Szerkeszti s kiadja Breznay Béla egyet. ny. rendes tanár Budapesten. Ara ezen hetenként kétszer megjelenő, igen szép kiállítású, s kiváló gondossággal szerkesztett lapnak egész évre 10 frt, félévre 5 frt. Ajánljuk a kath. érdekeknek e közel félszázados organumát Magyarországbán, mely kezdet óta lankadatlan kitartással és változadán következetességgel halad a szent czél felé, olvasóink becses figyelmébe. Adja Isten, hogy előfizetőinek sorába minden r. k. lelkész és tanférfiu beiratkozzék.

— **„Katholikus Hetilap.”** Szerkeszti Agoston Antal. Kiadja a Szt István-Társulat Budapesten. Ara egész évre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt. E bő és változatos tartalmu hetilapot legjobb nevű kath. íróink és költőink támogatják; illő tehát, hogy a nagy közönség a jövő évben se vonja meg a laptól becses támogatását és pártfogását. Szívükből kívánjuk, hogy úgy legyen!

— **„Népujság.”** Politikai és vegyes tartalmu lap. XVII. évf. Szerkeszti és kiadja Luga László Egerben. Előfizetési ára egész évre 2 frt, félévre 1 frt, negyedévre 50 kr. — „Népujság” ugyan a czime ennek a velős tartalmu, egyszerű és szép nyelvezettel írt kedves kis hetilapnak: mindazonát egyenlő élvezettel olvashatja a száraz tudományokkal foglalkozó komoly tudós, az iparos és érdes tenyerü földműves. Ohajjuk, hogy a lelkészek és tanítók szerény lakában, a nép kunyhóiban és a gazdagok fényes palotáiban egyaránt szivesen-látott vendég legyen.

— **„Magyar katolikus”** Társadalmi, vegyes-tartalmu hetilap. II. évfolyam. Szerkeszti Ribényi Antal Kispesten (Templomtér). — Ara egész évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr. — **Káplánok, nép-**

tanítók és növendékpapok e lapot 4 forintért szerezhetik meg. — Öszintén kívánjuk, hogy ezen életrevaló hetilap mellé számos előfizető sorakozzék.

— **„Papok Lapja.”** IV. évfolyam. Szerkeszti és kiadja Talabér János Budapesten (IV. Ferencz-József-rakpart 2 sz.) Ara egy évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. — **A „Közművelődés”** irodalmi rovatának vezetője nem pap s mégis nagy élvezettel olvassa a „Papok Lapját”! Melegén ajálljuk nemcsak az egyháziak, de a világiak figyelmébe is.

— **„Haza és Külföld.”** Tudományos, szépirodalmi, tanügyi és kritikai folyóirat. II. évf. Szerkeszti és kiadja Thewrewk Arpád Budapesten (Lovas-ut, 64. sz.) Ara egész évre 1 frt 20 kr, félévre 60 kr. — Illő volna, hogy ezen erkölcsi alapon álló tudományos folyóiratot, mely komoly s mégis érdekes tartalmával, gyönyörű nyelvezetével ritkítja párját, minden művelt ember olvassa.

— **„Tanügyi Közlöny.”** Az arad-vidéki tanító-egylet rendes közlönye. V. évfolyam. Szerkeszti Gyöngyösy Rudolf. Kiadja Brusck Alajos Aradon. Ara egész évre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt. E csinos kiállítású szakközlöny a hazai tanügy előmozdításaért buzgólkodik s méltó arra, hogy a tanító urak figyelemre méltassák és pártfogolják.

— **„Népiskolai Tanügy.”** Kath. népnevelés-tanítási hetilap. XVI évfolyam. Szerkeszti Katinszky Gyula Egerben. Előfizetési ára: egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr, negyedévre 1 frt 25 kr. E közlöny a nevelés kath. eszménye iránt való fokozott lelkesedéssel indul tizenhatodik évfolyamába s megérdemli a szemléni és anyagi támogatást. Melegén ajálljuk

— **„Népnevelő.”** Kath. nevelés oktatásügyi lap. V. évfolyam. Szerkesztik és kiadják: Dr. Komlóssy Ferencz és Zelliger József Nagyszombatban. Megjelenik havonként kétszer. Ara egy évre 2 frt, félévre 1 frt. E tapintatosan szerkesztett lap vezetői mindig a helyes irányban haladtak s híven teljesítették főadatukat. Reméljük, hogy az olvasó közönség is megteszi a magáét s tömeges előfizetéssel biztosítja e közlöny létjogosultságát.

— **„Egri Egyházmegyei Közlöny.”** XVIII. évfolyam. Szerkeszti Zudar Sándor Egerben. Ara egész évre 2 frt, félévre 1 frt. Megjelenik havonként kétszer. E közlöny különös tekintettel van az egri egyházmegye érdekeire, de emellett mindig hoz általános érdekű cikkeket. Ajálljuk a hazai kath. papság szives figyelmébe és pártfogásába.

— **„Összetartás.”** Ismeretterjesztő, szépirodalmi és mulattató képes kath. közlöny. V. évfolyam. Szerkeszti Szüts Emil Budapesten. Megjelenik havonként kétszer. Ara egész évre 3 frt 50 kr, félévre 1 frt 75. kr. Sok szép képpel van illusztrálva.

— **„Szatmár és Vidéke.”** Társadalmi, ismeretterjesztő és szépirodalmi hetilap. III. évfolyam. Szerkeszti Sarmaságh Géza. Kiadja Molnár János Szatmáron. Ara egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr, negyedévre 75 kr.

Kiállítása igen csinos s tartalma változatos. Megérdemli az illetős figyelmét.

— **Veszprémi Közlöny.** Katolikus hetilap. III. évfolyam. Szerkeszti és kiadja; Lévay Imre Veszprémben. Ara egész évre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt. Ezen változatos tartalmu vidéki hetilap, melynek homlokan ott díszel az e szó; „katholikus.“ (a mi itt zárjel között legyen mondva, nem tartozik a gyakori esetek közé, mert fájdalom, nagyon nagy azon kiadók száma, kik üzleti érdekek miatt mellőzik ezt a szép címet), megérdemli még a távol vidékeken lakó katolikusok pártfogását is. Melegen ajánljuk.

— **Kalocsai Néplap.** Politikai s vegyes tartalmu hetiközlöny. IX. évfolyam. Szerkeszti Mócsy Antal Kalocsán. Ara egy évre 2 frt, félévre 1 frt, évi egyedre 50 kr. Ezen változatos tartalmu ka h. hetilapnak tömör jellegje: Isten, király, haza! — Megérdemli a tömeges pártfogást.

— **Zalai Tanügy.** Hetenkint csütörtökön megjelenő egyetemes mezeyi tanközlöny. Szerkeszti és kiadja Bátorfy Lajos Nagy-Kanizsán. Előfizetési ára: egész évre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt. — Ajánljuk a tanítók és tanügybarátok figyelmébe.

— **Népiskolai Lapok.** Kath. tanügyi közlöny. VI. évfolyam. Laptulajdonos és felelős szerkesztő: Törmássy János. Kiadó: Liffass Károly Sopronyan. Megjelenik havonként háromszor. Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr. — Kiállítása csinos, tartalma változatos. Ajánljuk a szakértők és lelkészek pártfogásába.

— **Esztergomi Közlöny.** Közgazdasági, társadalmi, közművelődési, szépirodalmi és helyi érdekeket főlkaroló hetilap. VIII. évfolyam. Szerkeszti és kiadja Haan Rezső. Igen élénk lap s kiállítása becsületére valnék bármelyik fővárosi nyomda is. Kivanju „hogy minél nagyobb körben olvassák. Ara: egy évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr.

— **Maros Vidék.** Vegyes tartalmu hetilap. XVI. évfolyam. Szerkeszti és kiadja: Kerekes Samuel. Előfizetési ára egész évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr. Ajánljuk az érdeklődők figyelmébe.

— **Maros-Torda** Vegyes tartalmu heti közlöny. II. évf. Szerkeszti: Nemes Ödön. Kiadja: Szilágyi Károly Marosvásárhelytől. Ara egész évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr. Ajánljuk az érdeklődők figyelmébe.

— **Gondülő.** Szépirodalmi hetilap. III. évfolyam. Kiadja Székely Aladár Budapesten (Dob-utca 14.) — Ara egész évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr. — Változatos tartalma valóban gondot üz. Ajánljuk olvasóink figyelmébe.

— **Irodalmi Szemle.** XI. évfolyam. Szerkeszti és kiadja Luga László Egerben. Megjelenik 12 iven s ára egy évre 1 forint.

— **Magyar Ifjúság.** III. évfolyam. Szerkeszti: Kürthy Emil. Kiadja: Revai testvérek. Ara egész évre 6 frt, félévre 3 frt, évi egyedre 1 frt 50 kr. E kis lapot, mely sok szép képpel van díszítve, számos elismert nevű író támogatja.

— **Magyar Háziasszony.** Háztartási, gazdasági és szépirodalmi hetilap. V. évfolyam. Szerkeszti: Andrea, kiadja: Dr. Murányi Armin Budapesten. Ara egész évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr. Ezen díszes kiállításu, részletes tartalmu lapról már többször megemlékeztünk lapunk irodalmi rovatában s ismételten kívánjuk, hogy egye-ten egy gazdasszony se nélkülözze.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Az erdélyi Salesianus kooperatoroknak!** Isten áldását kérve a beköszöntő újévre mindnyájuknak. Ft. Bosco Ev. János rendfőnök atya felszólítására bátorodom testvérségteket felkérni, miszerint jövőre a körülmények szerint valamit gyűjtsünk s küldjünk fel társulatunk nagy céljai kivételére. Az 1885-ik évben hozám bejött s annak idején fel is küldetett Turinba 7 frt o. é. 5 frt a kfehérvári ritka buzgalmu Szent Vince leányaitól; 2 frt pedig N. N.-től. Midőn az Amerikában lévő patagoniai missio nevében, hová ft. rendfőnökük a pénzt küldte, legnagyobb köszönetet mondok, nem mulasztom el kérni a t. testvéreket, hogy ez csak kezdete legyen a jövő nagyobbgyűjtésnek! Ohajtom szent atyánk XIII. Leo pápával, hogy a Salesianumi intézmény minél szélesebb körben terjesztessék és ismertessék meg, mert innen szegény hazánk ifjúságára is sok jó származik idővel... Isten velünk. Boldog újvet! Bordeaux F. Olivier, salesianus társulati tag és gy-dítről-káplán.

— **Nyilvános köszönet.** „Kérjétek és adatik.“ a gyermek barát, az ur Jézus e biztató szavaival fordulék a nagyérdemű „Szent István“ társulat igazgatóságához a viczei r. k. szegény iskolás gyermekek részére nyeresző elemi tankönyvekért s i ne kérésén teljesítve lett 35 drb. csinosan bekötött könyv adományozásával. — A miért fogadják a nagyérdemű társulat, az én és a szegény gyermekek halás köszönetét. Vízre 1885 deczember 27. Kálit Ferencz viczei h. lelkész.

— **Gyergyóditróban,** a diphtiritis igen dühöng, nem elégszik meg pusztítani a kisdedekből, de még a nagyoktól is sok áldozatot kíván nyomnia Isten kezében vagyunk! Legyen szent akarata — s irtalmak!

— **Nyilvános köszönet.** A gesevári rom. kath. oltáregylet, valamint a tavaly, ugy az idén is bőkezűen gondoskodott a szegénysorsu rom. kath. gyermekekről. Decz. 19-én 27 gyermeket látott el téli ruházattal. Ez alkalommal Föt Weiss József plébános ur épületes és szép magyar beszéde tartott a jelenlévő szülőkhöz, s meghatóan fejette ki a hálát, mellyel a gyermekek, jótévik iránt tartoznak. Valamint a kiosztásnál ugy az ösz-szegyűjtésnél is buzgólkodtak: özv. Le Gay ezredesnél az egylet fáradhatlan elnöknője, ki a rongyokban megjelent szegény gyermekek ezen igazi karácsonyját, még csókokkal is fűszerezte; az alelnökne Goldschmiedné, a pénztárnokné Kozmáné és Mentschkné urhölgyek. Fogadják a szegény gyermekek, szülők és tanítók halás köszönetét. M. K.

— **Pályázat.** A beszercei (Erdély, Beszerce-Naszódmegye) rom. kath. népiskolánál a tanítónői állomás üresedésbe jövén, annak betöltése céljából, pályázat hirdettetik. — Ezen állomás elnyeréséért — mellyel ez időszert évi 300 frt o. é. fizetés van összekötve — pályázni kívánók felhivatnak, hogy születési, tanképesítési és a német és magyar nyelv bírásáról, valamint netán eddigi működésökről szóló bizonyítványnyal felszerelt folyamodásukat, jövő 1886-ik év Január 23-ig az atulirt iskolaszéki elnökséghez terjesszék be. Beszerce, 1885. December 23-án. *Décsey Péter*, t. fő peres-plébános iskolaszéki elnök

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat F. felős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF
Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, Dr. SZUCHY BÉLA STRAUERT ÖDÖN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomatott: a püsp. lye. nyomda gyorssajtóján (Sombory Sándornál) Gyulafehérvárrt.